

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
TƏHSİL NAZİRLİYİ

Layihə Avropa İttifaqı
tərəfindən maliyyələşdirilir

TƏHSİL İNSTİTUTU
Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutu

Peşə standartı

TƏHSİL PSIXOLOQU

Bakı
Yanvar, 2019-cu il

Bu peşə standartı Avropa İttifaqının texniki yardımı çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyini dəstəkləmək üçün “Azərbaycanda Milli Kvalifikasiya Çərçivəsinin İcrasına Dəstək” (EuropeAid/138339/DH/SER/AZ) layihəsi tərəfindən hazırlanmışdır. Standartda ifadə olunan fikirlər və məlumatlara görə Avropa İttifaqı, Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi və Təhsil İnstitutu məsuliyyət daşımır.

İstifadə olunan anlayışlar

Bacarıq	Verilmiş iş üzrə vəzifə və fəaliyyətləri yerinə yetirmək qabiliyyətidir.
Bacarıq səviyyəsi	<p>Həyata keçirilən fəaliyyətlərin əhatəliliyi və mürəkkəbliyi ilə müəyyən olunur, burada fəaliyyətlərin mürəkkəbliyi əhatə üzərində üstünlüyə malikdir. Hər bir bacarıq səviyyəsi üzrə müvafiq bilik səviyyəsi tələb olunur. ISCO-da, eləcə də Məşğulluq Təsnifatında aşağıdakı dörd geniş bacarıq səviyyəsi müəyyən edilir:</p> <p>Birinci bacarıq səviyyəsi</p> <p>Birinci bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr sadə və dövri fiziki fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsini zəruri edir. Bundan əlavə, birinci bacarıq səviyyəsində bir çox peşələr fiziki güc və dözümlülük tələb etdiyi halda, əksəriyyətində sadə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı tələb olunur. Bu bacarıqlara ehtiyac duyulduğu halda belə, onlar işin əsas hissəsini təşkil etmir.</p> <p>Birinci bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələr aşağı ixtisaslı işçi qüvvəsini əhatə edir.</p> <p>İkinci bacarıq səviyyəsi</p> <p>İkinci bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, adətən, daha mürəkkəb və əl dəqiqliyi tələb olunan fəaliyyətləri əhatə edir. Bu bacarıq səviyyəsində olan peşələrin çoxunda nisbətən inkişaf etmiş yazıb-oxuma, rəqəmlərlə işləmə və insanlararası yaxşı ünsiyyət bacarıqları tələb olunur.</p> <p>İkinci bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələrə ixtisaslı işçilər daxildir.</p> <p>Üçüncü bacarıq səviyyəsi</p> <p>Üçüncü bacarıq səviyyəsindəki peşələr, adətən, ixtisaslaşmış sahə üzrə geniş praktiki, texniki və metodoloji biliklər tələb edən mürəkkəb texniki və praktiki fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsini əhatə edir. Bu bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, ümumiyyətlə, yüksək səviyyədə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı, eləcə də inkişaf etmiş ünsiyyət bacarığı tələb edir.</p> <p>Üçüncü bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələr əsasən texniki işçiləri əhatə edir.</p> <p>Dördüncü bacarıq səviyyəsi</p> <p>Dördüncü bacarıq səviyyəsində, adətən, ixtisaslaşmış sahə üzrə geniş nəzəri və praktiki biliklər əsasında mürəkkəb problemlərin həlli və qərarların qəbul edilməsini tələb edən fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi daxildir. Bu bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, ümumiyyətlə, yüksək səviyyədə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı, eləcə də təkmilləşmiş ünsiyyət bacarığı tələb edir.</p> <p>Dördüncü bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələrə menecerlər, mühəndislər, müəllimlər, həkimlər və s. daxildir ki, bunlar çox vaxt peşəkarlar adlandırılır.</p>
Bilik	Təhsil və ya təcrübə vasitəsilə əldə edilən məlumat və faktlar toplusunu əhatə edir.
Əlavə / ümumi səriştələr	Müvafiq əmək fəaliyyətini həyata keçirə bilmək üçün tələb olunan səriştələrə əlavə olaraq, arzuolunan faydalı səriştələri əhatə edir. Buraya əmək fəaliyyətini təkmilləşdirə bilən, bir çox peşələr üçün ümumi olan və gələcəkdə tələb olunacaq səriştələr daxildir. Bunlar işçilərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün əsas kimi çıxış etmir.
Əvvəlki təlimin	Harada və necə təhsil almasından asılı olmayaraq, qeydə alınmış ixtisaslar və

tanınması	<p>vahid standartlar baxımından insanların əvvəlki təliminin tanınması prosesidir. İnsanlar təhsil müəssisəsində formal təlim keçmələrindən və ya qeyri-formal təlim əldə etmələrindən asılı olmayaraq, öyrənmə prosesini heç vaxt dayandırmırlar.</p> <p>Əvvəlki təlimin qiymətləndirilməsi və tanınması prosesi aşağıdakı kimidir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Şəxsin nə bildiyi və nə bacardığının müəyyənləşdirilməsi; • Şəxsin bilik və bacarıqlarının xüsusi standartlar, səriştələrin qiymətləndirilməsi üzrə əlaqəli meyarlar ilə müqayisə edilməsi; • Bu standartlara münasibətdə təlimin qiymətləndirilməsi; • Şəxsin formal, qeyri-formal və informal təlimlər vasitəsilə keçmişdə topladığı bacarıq, bilik və təcrübənin tanınması.
Fəaliyyət	Fərdin vəzifələrinin bir hissəsi olan iş və ya məsuliyyəti əks etdirir. Buna görə də vəzifə bir sıra fəaliyyətlərə bölünür.
Formal təlim	Azərbaycan Respublikasının təhsil və təlim müəssisələrində həyata keçirilir, dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə nəticələnir. Təhsil müəssisələrində formal təlimlər dövlət təhsil standartlarına uyğun olaraq aparılır. Əldə edilən səriştələr testlər vasitəsilə yoxlanılır və dövlət təhsil sənədi verilir.
İnformal təlim	Özünü-təlim yolu ilə bilik və bacarıqlara yiyələnmənin formasıdır. Təhsil və təlim müəssisələrindən kənarında həyata keçirilir və təbii olaraq gündəlik həyatımızda müşahidə olunur. Formal və qeyri-formal təlimdən fərqli olaraq, informal təlim çox vaxt qeyri-ixtiyari baş verir və beləliklə, hətta fərdlərin özləri də səriştələrinin artırılmasında onun rolunu hiss etməyə bilər (məsələn, kütləvi informasiya vasitələrindən, ictimaiyyət arasında gündəlik qarşılıqlı əlaqələrdən və ümumi münasibətlərdən məlumatın əldə edilməsi). O, təlimin həyata keçirilməsi sahəsində (xüsusilə) ixtisaslaşmamış hər hansı bir şəxs (yəni ailə üzvləri, digər əlaqəli şəxslər və s.) tərəfindən istiqamətləndirildiyi halda, məqsədli xarakter daşıya bilər. İnformal təlim ölkə səviyyəsində qəbul edilən diplom və sertifikatların verilməsi ilə nəticələnmir.
İş	Fərdin işəgötürən üçün və ya sərbəst məşğulluq şəraitində həyata keçirdiyi vəzifə və ya fəaliyyətlərin toplusudur (ISCO-08 -ə uyğun olaraq).
İşə yanaşma	<p>Müəyyən ideya, obyekt, şəxs və ya vəziyyətə müsbət və ya mənfi münasibəti əks etdirir.</p> <p>Yanaşma fərdin fəaliyyət seçimini, çətinlik, həvəsləndirmə və mükafatlara (hamısı birlikdə stimulye edən) cavab reaksiyasını müəyyən edir. Bu baxımdan yanaşma iş üçün xeyli vacibdir.</p> <p>Yanaşmanın 4 əsas komponenti var: (1) Emosional: hiss və həyəcan; (2) İdrak: məntiqlə həyata keçirilən inam və fikirlər; (3) İradə: fəaliyyət meyilləri; (4) Qiymət: stimullara mənfi və ya müsbət münasibət.</p>
Qeyri-formal təlim	Təhsil sistemi ilə paralel şəkildə aparılır və dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə müşayiət olunmur. Qeyri-formal təlimlər iş yerlərində və ya formal təlim sistemlərinə yardım üçün yaradılmış təşkilat və ya mərkəzlərdə, dərnlərdə, fərdi məşğələlərdə, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları və qruplarında həyata keçirilə bilər.
Qiymətləndirmə metodu	Səriştəni ölçmək üçün üsul və ya alətdir.
Qiymətləndirmə	Fəaliyyət meyarı da daxil olmaqla fərdin səriştələrinin qiymətləndirilməsi

paketi

olduğu müxtəlif qiymətləndirmə metodlarıdır.

Qiymətləndirmə sxemi

Qiymətləndirmə standartlarının vəzifələrini və onların yerinə yetirilmə istiqamətlərini müəyyən edir.

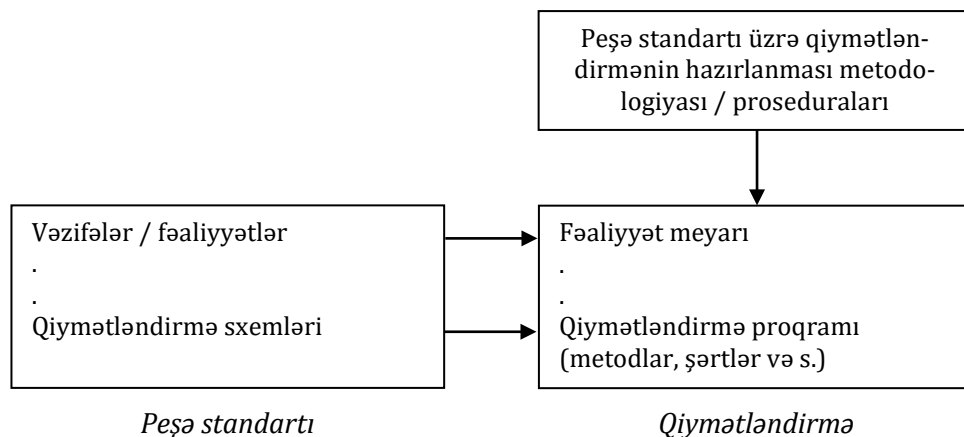
Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin məqsədi fərdin müvafiq peşə standartını fəaliyyətlər, vəzifələr və ya tapşırıqlar üzrə həyata keçirə bilməsini müəyyən etməkdir. Sözügedən tapşırıqlar, peşə standartında müəyyən edilən texniki bacarıqları, planlaşdırma və problemləri həlletmə biliklərini, gözlənilməz vəziyyətlərdə hərəkət etmək bacarığını, digər şəxslər ilə işləmək bacarığını və ünsiyyət bacarıqlarını əhatə etməlidir.

Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin məqsədlərinə, digər məsələlərlə yanaşı, aşağıdakılar daxildir:

- İşəgötürmə;
- Karyera yüksəlişi;
- Bilik və bacarıqlarda olan boşluqların və təlim ehtiyaclarının müəyyən edilməsi;
- İşçi heyətinin qiymətləndirilməsi.

Qiymətləndirməni planlaşdıran zaman onun xarakterik cəhətlərinə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır: qiymətləndirmə hansı interval çərçivəsində həyata keçirilməlidir, hansı hədəflər müəyyən edilməlidir, hansı qiymətləndirmə metodları daha məqsədəuyğundur. Qiymətləndirmə sxemi aşağıdakı qiymətləndirmə metodlarından 2 və ya 3-nü əhatə etməlidir: i) Əmək fəaliyyətinin müşahidə edilməsi; ii) İşin nəticəsinin qiymətləndirilməsi; iii) Simulyasiya; iv) Suallar (şifahi və ya yazılı); v) Layihə işi; vi) Portfel əsasında qiymətləndirmə; vii) Dinləmə qiymətləndirməsi; viii) Fərdi araşdırmalar; ix) Müştəri qiymətləndirməsi (məsələn, müştəri sorğu formaları), ekspert və şəxsi qiymətləndirmə və s.

Peşə standartı və peşə standartı üzrə qiymətləndirmə arasındakı əlaqə aşağıdakı sxemdə göstərilmişdir.

Məşğulluq təsnifatı (MT)

Ölkədə əmək bazarının inkişafına, beynəlxalq təcrübədə qəbul edilmiş uçot və statistikaya uyğun olaraq ISCO-08 təsnifatından istifadə edilməklə, onun genişləndirilməsi əsasında 2010-cu ildə hazırlanmışdır. Onun strukturu ISCO-08 təsnifatının strukturu ilə eynidir. MT Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinin 20 Dekabr 2010-cu il 180 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş və AZT041-2010 nömrəsi ilə dövlət qeydiyyatına alınmışdır.

Peşə

Yüksək oxşarlıq dərəcəsinə malik əsas vəzifə və fəaliyyətlərdən ibarət olan

	işlərin məcmusudur. Şəxsin hər hansı bir peşə ilə bağlılığı onun hazırda tutduğu vəzifə, əlavə və ya əvvəlki işləri vasitəsi ilə müəyyən olunur.
Peşə standartı	İşçinin yerinə yetirməli olduğu vəzifə və fəaliyyətlərin, həmçinin tələb olunan səriştələrin təsviridir. Peşə standartı işdəki rolu təyin etməyə, işçinin fəaliyyətini qiymətləndirməyə, eləcə də, təkmilləşmə, peşə yüksəlişi üçün yollar müəyyən etməyə və hazırlamağa kömək edə bilər. Peşə standartları ISCO-ya və Məşğulluq təsnifatına uyğun olaraq təsnifatlaşdırılır.
Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi	Qiymətləndirmə hər hansı bir sahədə səriştənin aşkar edilməsi məqsədilə fərdin fəaliyyətinin aydın şəkildə müəyyən edilmiş standartlar ilə müqayisədə ədalətli və dəqiq şəkildə ölçülməsinə imkan verən prosesdir. İş yerinin qiymətləndirilməsi prosesi iş yeri ilə bağlı gündəlik fəaliyyətin tərkib hissəsini təşkil edir. Qiymətləndirmə zamanı əldə edilən nəticələr fərdlərə öz işlərini necə yerinə yetirdiyini öyrənməyə imkan verir. Bu, biliklərin, bacarıqların, yanaşma və davranışın inkişaf etdirilməsində, beləliklə, səriştənin nümayiş etdirilməsində onlara yardım edir. Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi qiymətləndirmə sxemi, fəaliyyət meyarları, qiymətləndirməni həyata keçirmək üçün zəruri qiymətləndirmə metodları və resurslarını əhatə edir.
Peşələrin Beynəlxalq Standart Təsnifatı (ISCO)	Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (BƏT) məsul olduğu əsas beynəlxalq təsnifatlardan biri olmaqla, beynəlxalq iqtisadi və sosial təsnifat qrupuna daxildir. ISCO iş prosesində qarşıya qoyulan vəzifə və fəaliyyətlərə müvafiq şəkildə müəyyən edilmiş qruplara uyğun olaraq işlərin təşkilində vasitə rolunu oynayır. Onun əsas vəzifələri aşağıdakıları təmin etməkdən ibarətdir: <ul style="list-style-type: none"> • Peşələrə dair statistik və inzibati məlumatların beynəlxalq hesabatını, müqayisəsini və mübadiləsini həyata keçirmək üçün baza rolunu oynamaq; • Peşələrin milli və regional təsnifatlarının hazırlanması üçün model rolunu oynamaq; • Bilavasitə özlərinin milli təsnifatını hazırlamayan ölkələrdə tətbiq oluna biləcək sistem rolunu oynamaq. O, statistik və müştəri yönümlü proqramlar üçün nəzərdə tutulmuşdur. Müştəri yönümlü proqrama iş axtaranların iş yerlərinə yönəldilməsi, ölkələr arasında işçilərin qısa və uzunmüddətli miqrasiyasının idarə edilməsi, peşə təlimi proqramları və təlimatlarının hazırlanması daxildir. ISCO-nun ilk versiyası 1957-ci ildə qəbul edilmiş, daha sonra isə ISCO-68, ISCO-88 və hazırkı ISCO-08 versiyaları hazırlanmışdır.
Səriştə	Müvafiq əmək fəaliyyətini həyata keçirə bilmək üçün lazımı səviyyədə bilik, bacarıq, yanaşma və davranışa malik olmaqdır. İş kontekstində istifadə olunan "Səriştə" anlayışı iş yerində tətbiq olunan bacarıqları əks etdirir. Səriştə şəxs nəyi bilir (bilik), nəyi bacarır (bacarıq), nəyi etmək istəyir (yanaşma) və bunu necə edir (davranış) məhfumlarının birləşməsinin nəticəsidir. Beləliklə, səriştə işi yerinə yetirmək üçün lazım olan texniki peşə elementləri, ümumi şəxsi xüsusiyyətlər və istəklərin birləşməsidir. Səriştələr həmçinin işçinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün baza rolunu oynayır.
Vəzifə	İşin icrası üçün zəruri olan fəaliyyətləri əhatə edir.

Mündəricat

İstifadə olunan anlayışlar	2
Peşə standartı	7
1. İşə dair xüsusi məlumat	7
1.1. Əmək şəraiti	7
1.2. İşə qəbul tələbləri	7
1.3. Təbəçilik	7
1.4. Məsuliyyət və müstəqillik səviyyələri	8
1.5. Karyera yüksəlişi və sərbəst məşğulluq imkanları	8
2. Əsas vəzifə (V) və fəaliyyətlərin (F) siyahısı	9
3. Sərişlərin qısa təsviri	11
4. Təlim ilə bağlı xüsusi məlumat	13
4.1. Təlimin növləri	13
4.2. Təlimin istiqaməti	13
4.3. Əvvəlki təlimin tanınması	13
Peşə standartının hazırlanması prosesində iştirak edənlərin siyahısı	14

Peşə standartı

Təhsil psixoloqu

Peşənin qısa təsviri

Təhsil psixoloqu çalışdığı təhsil müəssisəsində təhsildə çətinliklərlə qarşılaşan, inkişafı və davranışında çatışmazlığı olan uşaqların üzə çıxarılması məqsədi ilə şagirdlərin intellektual və şəxsi emosional inkişafını, fərdi-psixoloji xüsusiyyətlərini öyrənir, siniflərdə və qruplarda sosial-psixoloji mühiti tədqiq edir, eyni zamanda birinci sinifə qəbul edilən uşaqların məktəbə psixoloji cəhətdən hazırlığını müəyyən edir, onların birinci sinifə qəbul edilməsi prosesində bilavasitə iştirak edir.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) peşənin kodu:	2634 (Psixoloq, pedaqogika)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	4
ISCO 08-də işin kodu:	2634 (Psychologist, educational)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	4
Milli Kvalifikasiya Çərçivəsi ilə əlaqə:	6
Təklif olunan yenilənmə tarixi:	Yanvar, 2023-cü il

1. İşə dair xüsusi məlumat

1.1. Əmək şəraiti

- Psixoloji xidmət (məsləhət, qrup işləri, treninqlər və s.) işi xüsusi psixoloji kabinetlərdə həyata keçirilir;
- İş adətən müntəzəm iş saatlarında, eləcə də qapalı, sakit məkanlarda yerinə yetirilir;
- İşin xüsusiyyətindən asılı olaraq əlavə iş saatlarında çalışmaq tələb oluna bilər;
- Müxtəlif xarakterli insanlar və problemlərlə işlədiyinə görə stressə davamlı olmalıdır;
- Əməyin mühafizəsi və təhlükəsizlik texnikası qaydaları Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Əmək Məcəlləsi, Texniki təhlükəsizlik haqqında Qanun və digər müvafiq qanunvericilik aktları ilə müəyyən olunur.

1.2. İşə qəbul tələbləri

- Əmək münasibətləri Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Əmək Məcəlləsi və digər normativ-hüquqi aktlarla tənzimlənir;
- İşə qəbul olunarkən sağlamlıq haqqında tibbi arayış, sonradan vaxtaşırı icbari tibbi müayinədən keçmək haqqında tibbi arayış (Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin qərarı və Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinin müvafiq əmrləri ilə nəzərdə tutulduğu hallarda) təqdim olunur;
- Əməyin mühafizəsi və təhlükəsizlik texnikası qaydaları ilə təlimatlandırılmalar və fərdi mühafizə vasitələri ilə təminat məcburi xarakter daşıyır;
- Fiziki cəhətdən sağlam və güclü olmaq tələb olunur.

1.3. Təbəccilik

Kimə tabedir: Təhsil müəssisəsinin rəhbəri.

Kim ona tabedir: Yoxdur.

1.4. Məsuliyyət və müstəqillik səviyyələri

Səviyyələr	Məsuliyyət, fəaliyyətlərin mürəkkəbliyi və müstəqillik	Uyğun gələn səviyyə
1	Planlaşdırılmış qaydada birbaşa nəzarət altında işləmək. İş təkrarlanan xarakterə malikdir və mürəkkəb olmayan bir neçə funksiyanı əhatə edir.	
2	Nəzarət altında işləmək, kiçik səlahiyyətlərə malik olmaq. Təcrübə tələb edən fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün məsuliyyət daşımaq. Öz fəaliyyətlərini planlaşdırmaq və nəticələri barədə hesabat vermək. Digər şəxslərlə əməkdaşlıq etmək və komandada işləmək.	
3	Əvvəlcədən məlum olan vəzifə və fəaliyyətlər çərçivəsində müstəqil idarəetmə və komandanın idarə edilməsini həyata keçirmək (eyni zamanda həm idarəetmə, həm də istehsal subyekti kimi çıxış etmək). İşə yanaşmasını dəyişən şəraitə uyğunlaşdırmaq və dövri problemlərin həlli zamanı elementar nəzəriyyələrdən istifadə etmək. Digər şəxslərin gündəlik işinə nəzarət etmək, əmək fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün məsuliyyət daşımaq və işin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər vermək. İşçilərə rəhbərlik etmək. Mürəkkəb fəaliyyətləri əlaqələndirmək və yerinə yetirmək. Ümumi təcrübədən istifadə etməklə xüsusi yeni fəaliyyətlər müəyyən etmək.	
4	Yeni və çox vaxt yaradıcı metodlar tələb edən məsələlərlə məşğul olmaq. Mürəkkəb məsələlərin həllində geniş təcrübədən istifadə etmək. Gözlənilməz dəyişiklik olduğu halda əmək fəaliyyətinə rəhbərlik və nəzarəti həyata keçirmək. Özü və başqaları üçün fəaliyyət meyarları hazırlamaq, onları nəzərdən keçirmək və təkmilləşdirmək. Gözlənilən və ya gözlənilməz iş rejimi şəraitində qərarların qəbul edilməsinə məsuliyyət daşımaq. Fərdlərin və qrupların peşəkar inkişafının idarə olunmasına məsuliyyət daşımaq. Fəaliyyətləri müşahidə etmək, qiymətləndirmək, müvafiq hesabatlar hazırlamaq və dəyişikliklər təklif etmək.	☒

1.5. Karyera yüksəlişi və sərbəst məşğulluq imkanları

- Özünü-məşğulluq üçün əlverişli imkanlar mövcuddur.

2. Əsas vəzifə (V) və fəaliyyətlərin (F) siyahısı

V.1. Psixoloji maarifləndirmə və psixoprofilaktik işləri həyata keçirmək:

- F.1.1. Kütləvi informasiya vasitələrində psixoloji məsələlərlə bağlı məlumatları təşviq etmək;
- F.1.2. Uşaqların təlim-tərbiyə, mümkün psixoloji problemləri ilə bağlı müəllim, valideyn, tərbiyəçilər və müəssisə rəhbərliyinə məsləhətlər vermək;
- F.1.3. Fərd və qruplarla psixoloji sağlamlığın qorunması və həyat tərzinin formalaşdırılması ilə bağlı işləri həyata keçirmək;
- F.1.4. Təhsil qruplarında baş verə biləcək gərginlik və münaqişələrin qarşısının alınması məqsədi ilə tədbirlər həyata keçirmək;
- F.1.5. Yaş böhranları dövründə şagirdlərlə yaranan biləcək gərginliklərin qarşısını almaq üçün tədbirlər həyata keçirmək;
- F.1.6. Yeniyyətə və gənclər arasında alkoqolizm, narkomaniya kimi asılılıqların, eləcə də deviant və delikvent davranış formalarının yaranmasına səbəb olan digər internet asılılığı, dini və digər submədəniyyət qruplarına bağlılıq hallarının qarşısını almaq üçün valideynlərlə, pedaqoqlarla, həmçinin digər sahələrin mütəxəssisləri ilə birgə profilaktik işlər görmək, proqram və layihələr həyata keçirmək;
- F.1.7. Təhsil müəssisəsində açıq qapı və valideyn iclaslarında iştirak etmək.

V.2. Psixodiyagnostik işləri təşkil etmək və həyata keçirmək:

- F.2.1. Təhsil qruplarında sosial-psixoloji mühiti müəyyən etmək;
- F.2.2. Təhsilalanların yaş və inkişaf səviyyəsini müəyyən etmək;
- F.2.3. Məktəbəqədər yaşlı uşaqların psixoloji vəziyyətini müəyyən etmək;
- F.2.4. İbtidai təhsilə başlayan uşaqların psixoloji müayinəsini aparmaq;
- F.2.5. İbtidai təhsildən orta təhsilə keçən şagirdlərin uyğunlaşmasını izləmək;
- F.2.6. Xüsusi təlim ehtiyacları olan, eləcə də istedadlı uşaqları müəyyən etmək;
- F.2.7. Yuxarı sinif şagirdlərinin peşə yönümü üzrə maraq və qabiliyyətlərinin diaqnostikasını aparmaq;
- F.2.8. Pedaqoji situasiyadan asılı olaraq pedaqoji işçilərin və valideynlərin psixoloji vəziyyətinin psixodiyagnostikasını həyata keçirmək;
- F.2.9. Təhsilalanların fərdi-psixoloji xüsusiyyətlərini öyrənmək;
- F.2.10. Təhsildə çətinliklərlə qarşılaşan, inkişafı və davranışında problemləri olan uşaqları üzə çıxarmaq;
- F.2.11. Ünsiyyət pozuntularının səbəblərini aşkara çıxarmaq;
- F.2.12. Uşağın yaşlılar və yaşlıları ilə ünsiyyətinin diaqnostikasını müəyyən etmək;
- F.2.13. Uşağın psixi inkişafının yaş normativlərinə müvafiqliyini müəyyənləşdirmək.

V.3. Psixoloji konsultasiya işlərini həyata keçirmək:

- F.3.1. Psixodiyagnostikanın nəticələri əsasında psixoloji konsultasiyalar keçirmək;
- F.3.2. Problemlə situasiyalar və pedaqoji münaqişə hallarında tərəflərlə konsultasiyalar aparmaq;
- F.3.3. Təhsilverən və təhsilalanların qarşılıqlı münasibətlərinin tənzimlənməsi və onların akademik uğurlarının artırılması istiqamətində konsultasiyalar təşkil etmək;
- F.3.4. Təhsilalanların daha optimal inkişafı məqsədi ilə pedaqoqlarla proqramlar işləyib hazırlamaq və həyata keçirmək;
- F.3.5. Təhsil müəssisələrinin rəhbərləri ilə pedaqoji heyətin idarəedilməsinin psixoloji problemləri və həlli yolları barədə konsultasiyalar keçirmək;
- F.3.6. Təhsilalanlara özünüinkişaf, özünütərbiyə, sağlam həyat tərzini, insanlarla qarşılıqlı münasibətlər, sosial davranış və digər məsələlərlə bağlı konsultasiyalar vermək.

V.4. Psixoloji korreksiya işlərinin həyata keçirilməsi:

- F.4.1.** Məktəbəqədər təhsil müəssisəsinə və məktəbə uyğunlaşma zamanı, o cümlədən, ibtidai təhsildən orta təhsilə keçid dövründə müvafiq korreksiya proqramları tətbiq etmək;
- F.4.2.** Öyrənmə və mənimsəmə çətinliyi olan təhsilalanlarla inkişafetdirici iş aparmaq;
- F.4.3.** Problemlə situasiyalar və pedaqoji münaqişə hallarında tərəflərlə korreksiya işlərini həyata keçirmək;
- F.4.4.** Təhsilalanların yüngül emosional və davranış korreksiyasını aparmaq;
- F.4.5.** Təhsil mühitində sosial-psixoloji vəziyyəti yaxşılaşdırmaq üçün təhsil prosesinin iştirakçıları ilə treninqlər təşkil etmək.

V.5. Təhsil müəssisələrinin qarşılıqlı əlaqədə işlədiyi müvafiq sektorun nümayəndələri ilə birgə konsiliumlar keçirmək:

- F.5.1.** Əqli gerilik, psixi inkişafın ləngiməsi, məktəb dezadaptasiyası olan və yaş böhranı keçirən təhsilalanlar üçün fərdi inkişaf proqramlarını işləyib hazırlamaq;
- F.5.2.** Uşaqların və yeniyetmələrin hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyaların işində iştirak etmək;
- F.5.3.** Öyrənmə və ünsiyyətdə çətinlikləri olan təhsilalanların psixoloji problemlərinin aradan qaldırılmasına yönəldilmiş proqramları həyata keçirmək;
- F.5.4.** Tibbi və psixoloji sağlamlıq mərkəzləri ilə birgə iş aparmaq.

V.6. Fəaliyyəti planlaşdırmaq və hesabat hazırlamaq:

- F.6.1.** Fəaliyyətini illik və differensial planlar əsasında tənzimləmək;
- F.6.2.** Təşkilatı və metodik sənədlər tərtib etmək;
- F.6.3.** Fəaliyyət istiqamətləri üzrə sənədləri hazırlamaq;
- F.6.4.** Psixoloji rəy və tövsiyələr hazırlamaq;
- F.6.5.** Yarımillik və illik hesabatlar hazırlamaq;
- F.6.6.** Psixoloji kabinetin tərtibatını vermək.

3. Səriştələrin qısa təsviri

- Bilik:
- “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu;
 - “Uşaq hüquqları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu;
 - Birləşmiş Millətlər Təşkilatının “Uşaq hüquqları haqqında” Konvensiya;
 - Təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası;
 - Uşaq və yeniyetmələrin təlim və tərbiyəsi ilə bağlı hüquqi aktlar;
 - Ümumi pedaqogika və məktəbəqədər pedaqogika;
 - Ümumi və pedaqoji psixologiya;
 - Yaş və inkişaf psixologiyası;
 - Psixofiziologiya;
 - Sosial psixologiya;
 - Ailə psixologiyası;
 - Şəxsiyyət psixologiyası;
 - İdarəetmə psixologiyası;
 - Xüsusi psixologiya və kliniki psixologiyaya giriş;
 - Psixoloji maarifləndirmə, psixoloji profilaktika və psixoloji konsilium;
 - Psixodiyagnostika;
 - Psixokorreksiya metodları;
 - Psixoloji konsultasiya;
 - Psixoloji xidmətin təşkili prinsipləri və etik tələblər;
 - İnzibati və kargüzarlıq işləri;
 - Riyazi hesablama;
 - İnformasiya-kommunikasiya texnologiyaları;
 - SƏTƏM (Sağlamlıq, Əməyin Təhlükəsizliyi və Ətraf Mühitin Mühafizəsi) üzrə norma və prosedurlar.

- Bacarıq:
- Öz işini planlaşdırmaq və təşkilati bacarıqlar;
 - Ziddiyyətli məsələləri müəyyən etmə;
 - Fərqlilikləri (mədəni, dini və s.) anlama və tolerant yanaşma;
 - Mədəni-etik davranış bacarıqları;
 - Yeni ideya və fikirlərə açıq olma;
 - Məntiqi dərk etmə;
 - Koqnitiv bacarıqlar;
 - Kreativlik;
 - Pedaqoji bacarıqlar;
 - Problemləri həlletmə;
 - Pozitivlik, inandırma və effektiv fasilitatorluq bacarıqları;
 - Sosial bacarıqlar və ya social (emosional) intellekt
 - Qərar vermə;
 - Fövqəladə və böhran vəziyyətlərində müdaxilə etmək;
 - Münaqişələri həlletmə;
 - Təşəbbüskarlıq;
 - Müdaxilələri qiymətləndirmək və ən səmərəlisini seçmək;

-
- Vaxtın idarə edilməsi;
 - Sənədləşdirmə və hesabat vermə;
 - Danışıqlar aparma və təqdimat etmə;
 - Müstəqil və komanda ilə işləmə bacarığı;
 - SƏTƏM qaydalarını tətbiq etmə.
-

- Yanaşma:
- Etibarlı, məsuliyyətli, səmimi, təşəbbüskar və dəqiq olmaq;
 - Məsələlərə obyektiv yanaşmaq;
 - Çevik olma, asanlıqla uyğunlaşmaq;
 - Təfərrüatlara diqqət yetirmək;
 - Müxtəlif həyat tərzlərinə qarşı açıq fikirli olmaq;
 - Dəyişən iş saatlarına uyğunlaşmaq.
-

- Əlavə /
ümumi
səriştələr:
- Yaradıcılıq, öyrənməyə meyllilik;
 - Özünüinkişaf və özünütərbiyə bacarıqları;
 - Xarici dillərdə olan təlimatları başa düşmə.
-

4. Təlim ilə bağlı xüsusi məlumat

4.1. Təlimin növləri

Bu peşə üçün zəruri səriştələr aşağıda göstərilən təlim metodları vasitəsilə əldə edilə bilər:

Formal təlim

Təvsiyə olunan formal təlim	Uyğun gələn təlim növü	Qeydlər
Tam orta təhsil ¹		
İlk peşə-ixtisas təhsili və ya akkreditasiyadan keçmiş təlim müəssisəsində təlim		
Orta ixtisas təhsili		
Ali təhsil	☒	Təlim psixologiya sahəsində keçirilə bilər. Psixologiya üzrə bacarıqlar uzunmüddətli kurslar ilə tamamlanan təcrübə əsasında əldə edilə bilər.
Digər:		

Qeyri-formal və (və ya) informal təlim tələb olunan səriştələrin genişləndirilməsinə şərait yarada bilər. Bəzən təhsil psixoloqu zəruri səriştələri qeyri-formal və ya informal təlim vasitəsi ilə əldə edə bilər.

Qeyri-formal təlim

Qeyri-formal təlimin ən yaxşı yolu iş yerində öyrənməkdir. Bu, təlim mərkəzində keçirilən kurslar və ya təcrübəli mütəxəssis/təlimatçı tərəfindən keçirilən birbaşa təlimlə əlaqələndirilə bilər.

İnformal təlim

Ayrı-ayrı tapşırıqları həyata keçirərək özü-öyrənməklə əldə edilən informal təlim tələb olunan praktiki və nəzəri təlimi tamamlasa da, dövlət tərəfindən qəbul edilmiş kvalifikasiyanı əvəz edə bilməz. Informal peşə təlimi xüsusi qaydada tənzimlənmişdir.

4.2. Təlimin istiqaməti

Normal ilkin təlim istiqaməti ümumi orta təhsili bitirdikdən sonra müvafiq sahədə ali təhsil almaq və psixologiya sahəsində təcrübə keçməkdir. İşçinin təlim istiqamətləri yuxarıda göstəriləndiyi kimi, qeyri-formal və ya informal təlimdən ibarət ola bilər.

4.3. Əvvəlki təlimin tanınması

Gələcəkdə psixologiya sahəsində ən azı iki il iş təcrübəsi olan şəxs səriştələrin yoxlanılması üçün imtahana mürəciət edə və yalnız imtahanı keçdikdən sonra səriştələrin tanınması haqqında rəsmi sənəd əldə edə bilər.

¹ Ümumi orta təhsil ölkə vətəndaşları üçün icbari xarakter daşdığından cədvəldə əks olunmayıb.

Peşə standartının hazırlanması prosesində iştirak edənlərin siyahısı

Müəssisə nümayəndələri:

N:	İştirakçının adı, soyadı:	Təşkilat və yeri:
1.	Limunət Əmrahlı	“Psixogramma” uşaq inkişaf mərkəzi MMC
2.	Aytən Hüseynova	İlyas Əfəndiyev adına “Elitar” gimnaziya
3.	Cəfərova Fidan	Avropa Azərbaycan Məktəbi
4.	Məmmədov İlqar	Humanitar fənlər təmayüllü məktəb-lisey
5.	Seyidova Ləman	Heydər Əliyev adına Lisey
6.	Cabbarova Lalə	Bakı Dövlət Universiteti
7.	Hüseynova Bahar	«İNKİŞAF» Respublika Elmİ-Praktik mərkəzi (REPM)

ISCO88/08-ə uyğun təkmilləşdirilmiş peşə standartlarının və əlaqədar təlim standartlarının hazırlanması layihəsinin nümayəndələri:

N:	Adı, soyadı:	Vəzifə:
2.	Aynur Karimova	Təhsil standartlarının hazırlanması və qiymətləndirmə üzrə ekspert
3.	Mehparə Əhmədova	Tədris materiallarının və kurikulumların hazırlanması üzrə ekspert